

SLOVENSKI NAROD.

Izbaja vsak dan zvečer, izimši nedelje in praznike, ter velja po pošti prejemati za avstrijsko-ogerske dežele za vse leto 15 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld., za jeden mesec 1 gld. 40 kr. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za vse leto 13 gld., za četrt leta 3 gld. 30 kr., za jeden mesec 1 gld. 10 kr. Za pošiljanje na dom računa se po 10 kr. za mesec, po 30 kr. za četrt leta. — Za tuje dežele toliko več, kolikor poština znaša.

Za oznanila plačuje se od četiristopne petit-vrste po 6 kr., če se oznanilo jedenkrat tiska, po 5 kr., če se dvakrat, in po 4 kr., če se trikrat ali večkrat tiska. Dopisi naj se izvolé frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani v Frana Kolmana hiši, „Gledališka stolba“.

Upravnistvu naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. vse administrativne stvari.

Kdo je moder?

—o.— Dr. Herbstov predlog, o katerem smo nedavno prvič izpregovorili na tem mestu, prispel je sedaj na svojem parlamentarnem potu do nove postaje in ne bode odveč, ako se zategadelj zopet ozremo nanj. Že tedaj, ko je bil vodja nemško-česke opozicije svoj predlog — za narodnostno razredbo sodnih in upravnih okrajev na Češkem — spustil iz državniške svoje toge, bila je obrazložena znatizelnost javna, kaj-li Čehi k njemu poreko? Komentariji, ki so tedaj k temu predlogu prihajali z deželno-zborskega stola dr. Herbstovega in iz nemško-narodnega novinarskega urada, bili so tako zapeljivi, da je bilo hitro storjeno mnenje to, da se Čehi pač ne bodo mogli upirati proti nadolžnemu predlogu, ki v tako dober kup ponuja narodnostni mir v českim kraljestvu. Vkupe ne moremo več živeti, dovolite torej, da se ločimo, mi smo v to pripravljeni rajši danes nego jutri — to je bila melodija v nemško-narodnem orkestru, kateri je spremljal prvi prizor dr. Herbstovega najnovejšega igrokaza. Mirovna ta melodija morala je biti prijetna tudi českimu posluhu in v istini je tudi česko poslušalstvo ploskalo tej melodiji. Vender pa — da ostanemo pri primeri — glasbena nadarjenost Čehov vedela je tudi v tem slučaju zaslediti disharmonijo v dr. Herbstovem opusu! In kmalu smo brali temeljito česko sodbo, da je rečeni opus čisto napačno harmonizovan, da mora slehernega českega narodovca v uho boleti in da so slične opere sploh v stanu streho českega kraljestva raztrgati na dvoje kljub svojim mirovnim tenorom! Na politični jezik preloženo se to pravi, da je javno česko mnenje že od kraja moralo zavračati predlog za preuredbo okrajev po narodnosti, ker je spoznalo, da bi — posito, non concessio — bil narodnostni mir s tem predlogom jako drago kupljen, ker bi moral biti plačan z razpadom česke domovine. Ker so se na to stališče postavili vsi v českim zmislu uređovani časopisi, ker je bilo nadalje to stališče razumno in prepričevalno podprto, bilo je torej gotovo, da isto stališče zastopi tudi česka večina deželnega zbora v Pragi.

Nihče, ako le ima in spoštuje svojo domovino,

ne more zameriti Čehom, da ne pusté trgati in krojiti svoje ožje domovine česke, kateri so starodavni njen obseg v potokih česke krvi branili prošli rodovi česki; zoper slavne in domoljubne svoje očete bi se torej pregrešil sedanjí čeho-slovanski rod, ako bi le jedno ped te s krvjo svojih očetov napojene zemlje malomarno prepustil staremu svojemu sovražniku za ljubo. In nadalje tudi sedanjí rod česki ni še pozabil, kar mu zgodovina pripoveduje o starem českim kraljestvu; česko kraljestvo ostalo bode tudi za poznejše čase idejal česke politike. Proti tem rodoljubnim in domoljubnim čutom, proti bodoči politiki česki pa v naravnost protivo hodi predlog dra. Herbst, kateri bi, da ga odobri česki narod, dal prvo besedo, poročstvo za daljnje koncesije na kvaro državno-pravne celote českega kraljestva. Da bi po uživotvorjenji tega predloga, po razkrojitvi eksekutive, po razdvojitvi sodstva in uprave konečno prišlo tudi do razpolovljenja zakonodavstva, do dveh državnopravnih delov s svojima zboroma in svojimi uradi v českim kraljestvu: to je jasno samo po sebi, to uči logika dejanj. A tudi sam dr. Herbst pripoznaval je izrečno, da bi njegov predlog v življenji nagibal k nadaljnji politični akciji, k popolni ločitvi uprave in sodstva na podlagi narodnosti, a s tem k izobčenju českega narodnega jezika iz „nemške provincije“ českega kraljestva. Kaj naj torej stori večina českega deželnega zbora. Ali naj ne zatre kali, ki poženo smrtno za staroslavno česko domovino, ali naj ne zavrne napada, s katerim je dr. Herbst obložil državno-pravno celoto českega kraljestvo?

Z narodnega stališča bi se torej lahko pričakovalo in opravičevalo, če bi se Čehi niti ne spuščali v resne posvete glede dr. Herbstovega predloga, in bi marveč slovesen protest položili proti nameravanemu atentatu, niti ne puščajoč črtéza temu atentatu na parlamentarni pot. Ali Čehi so tu pokazati hoteli svojo miroljubnost, svoje vsestransko stališče, svojo politično razumnost in pokazali so jo tudi istinito v svojo veliko čast! Narodna večina deželno-zborskega odseka za občinske in okrajne stvari je v smislu vladnih načel prošli ponedeljek ukrenila, da se nema biti načelno proti razredbi okrajev po dr. Herbstovem predlogu, vender pa tudi

ni, da bi se okraji trgali proti volji prebivalstva, da bi novi okraji z jedno narodnostjo ovirali ravnopravnost deželnih jezikov po vsej deželi, in konečno, da bi konečno ta preustrojba uničevala jednoto dežele, jednoto uradov druge instance. Ta izjava je prava in pravična! Naj se najprvo pozve pri Nemcih in pri Čehih, ali res v dotičnih mešovityh krajih ne morejo ali nočejo živeti vkupe, ali res hočejo biti ločeni, k temu ali onemu kraju pridodani ali pa v nov okraj zloženi. Praktično je torej to-le stališče: Ako ni dobro tako, kakor je sedaj, potem naj se predrugači, a najprvo je ljudstvo samo treba povprašati, li res ni v sedanjih razmerah lahko živeti v miru in pokoji.

Čehi so torej pripravljeni pomagati dr. Herbstovemu predlogu v deželni zakonik, samo naj se popreje pokaže in dokaže, da je zakon ta potreben v narodnem, gospodarskem in socialnem oziru, in da ne bode nasprotoval jednakopravnosti českega jezika ter celokupnosti česke kronovine. Ali dr. Herbst se je v oni seji raztogotil nad zdravim načelom českih mož in v morji togote se sedaj perejo tudi vsi nemško-nacionalni časopisi! Čemu ta jeza, ta srditost? Saj bode govorilo vaše ljudstvo, spoštujte torej njegovo voljo!

Izvestno bode imel rečeni predlog občinskega odseka še hudo uro, kadar se v deželni zbornici proglasi kod odgovor k dr. Herbstovemu lokavemu predlogu. Ali že Čehi lahko vprašajo Nemce: Kdo je moder in miroljubiv, kdo pa licemersk in prepirljiv.

Deželni zbor kranjski.

(VII. seja v 3. dan oktobra.)

(Konec.)

Poslanec Dežman pravi, da v svojem govoru ni omenil niti z besedico nemštva, to mu le usiljujejo govorniki nasprotne stranke. Odločno mora zanikovati, da bi bil prorok nemškega šovinizma! Svoj slovenski materni jezik se je on, Dežman, dlje časa in bolje učil, kakor marsikateri, kateri hoče biti dandenes voditelj slovenskega naroda. Govoril je, ker se mu je predmet zazdel jako važen, a da se bi mu odkazal pot, kam ima iti, tega on nikakor ne odobrava. Profesor — a poslanec Šuklje, po-

LISTEK.

† Hans Makart.

Na Dunaji 6. oktobra.

(Konec.)

Svetovno slavo pa si je Makart pridobil s svojima stvaritvama: „Amoretti“ in „Sedem smrtnih grehov“ (pozneje: „Kuga v Florenci“). Ti slikki sti 1868. leta šli križem Nemčije, a na Dunaji in drugje sti vzbudili srdite boje, ker imeli sti vnete občudovalce in ljute nasprotnike. Tu je pokazal Makart, kako on sam umeje barve! Take briljance svet ni še videl, vse je bilo v plamenu na teh slikah. Slikarstvo je imelo premoč nad risarstvom. Svet je imel prod sabo delo slikarja, kateremu je barva bila vse, kateri je z genijalno roko trosil lepote in divote kolorita in očaral, uklenil omamljenega gledalca v svoje slike. Tako pa je delal Makart tudi naslednja leta. To toliko ne velja za sliko „Julija na paradi“, ki jo je videti v Dunajskem „Belvedere“, tembolj pa za znamenite stvaritve, ki so navstale, ko je cesar 1869. l. bil Makarta poklical na Dunaj, ter mu podaril prekrasno delavnico v „Gusshaus-u“,

kjer sta tudi oba Šubica učila se pri slavnem mojstru. Izza tega je namreč skoro vsako leto iznenadil svet z jednim ali drugim svojih največjih del; poleg manjših umotvorov navstali sti velikanski slikki: „Abundantia“ (Dari morja in zemlje) in 1873. leta „Katarina Cornaro“, ki je sedaj v Berlinu, razen tega pričetki za zastor Dunajskega mestnega gledališča (ki ga pa že več ni), prizori iz „Sommernachts-trauma“, in „Kleopatra“, ki je sedaj v Stuttgartu. Zimo 1875. in 1876. preživel je s svojimi prijatelji v Egiptu, a na to je naslikal „Sprehod po Nilu“, 1878. leta „Prihod Karla V. v Antwerpen“, 1879. leta „Petero čutov“, 1880. leta „Dianin lov“ in v zadnjih štirih letih predivni veliki slikki iz prirode „Poletje“ in „Pomlad“, nadalje „Judit“, dvanaest slik za umeteljni zgodovinski muzej, studije za strop velike dvorane v isti monumentalni palači, veliko portretov, izmej katerih je zlasti imenovati portret grofa Zichyja in dame Teschenbergove, Duchatelove ter Szechenyijeve, potem dolgo vrsto arhitektonskih slik in mej temi zlasti gotsko cerkev in gotski altar, kar ostane brez vrstnika na polji stavbinskega slikarstva. K glavnim Makartovim delom bode tudi vedno šteti sliko, ki je on z njimi okrasil jedno sobo poslanca Dumbe. Makart je nekoč dejal, da ne

slika tako čudovito s svojimi barvami samo za tega delj, ker ima dar za to, nego tudi, ker ga srce in prepričanje k temu vleče. „Mislim namreč“, je rekel, „da je človek za to slikar, da ljudem dela veselje, ne pa, da bi jim nevoljo in žalost prouzročeval.“ Makartovo hrepenenje je bilo, ljudem s svojim talentom pripravljati užitek in srečo. Makart je bil dvakrat oženjen; prva žena, ki jo tu in tam na njegovih slikah vidimo naslikano, umrla je leta 1873., ostavivši mu dva otroka, lepa kakor oče in gmotno dobro preskrbljena tudi po smrti svojega očeta. Hans Makart je to poletje hudo obolel na živcih, potem mu je bilo nekoliko odleglo, in neozdravna bolezen bi ga ne bila pokopala še tako hitro, da bi bil poslušal zdravnike, ne delal tako napeto. Njegov dub pa mu ni dal počivati. Prošlega vtorka še imel je čopič v rokah. Prošlega petka zvečer ob 9. uri je ugasnil, dva dni popreje se mu je bila vnela kožica na možganih.

Danes pa so ga spremili na osrednje pokopališče. To je bilo spremstvo, to je bil pogreb, ki je sicer le za kneze v navadi. Pravijo, da ni danes nič manj občinstva gledalo za mrtvim Makartom, kakor tisto jutro 1879. leta, ko je Makart pred Dunajskimi umetelniki naprej jezdil plemenitega

pravila gospod Dežman — pa nima nikake pravice tako govoriti v imenu kranjskih mest in trgov, kajti po Dežmanovem mnenju prebivalci istih ljubijo nemški jezik. Sploh pa pravi Dežman, da se ne da ugnati z zofizmi, a da ni in ne bode odobral klica narodne stranke: „Ven s tujci!“ (Smeje)

Poslanec Šuklje naglašja, da je velik prijatelj nemškega jezika in da ni rekel, naj bi se ga izobraženi Slovenci ne učili. Poročevalec poslanec Svetec se čudi, da g. Dežman zanikava, da bi bil govoril za nemštvo. Program narodne stranke je in ostane ravnopravnost vseh narodnostij in temu se ne bode nikdar izneverila. Če hoče Dežman smešiti tako zvane Noviške kmete („Novicebauern“), mu mora vendar povedati, da je še dandenes istega mnenja, da so izobraženi slovenski kmetovalci tudi vzorni kmetovalci in vsem drugim v vzgled. Narodna stranka trdila pa bode zmirom in neuklonjeno, da je pogoj prave omike le pouk v domačem maternem slovenskem jeziku, in da se to še do dandenes ni uresničilo, temu je kriva le nasprotna stranka, ki je žalibog le predolgo gospodarila in stavila ravno pouku v maternem slovenskem jeziku največje zapreke, tako da se ni mogla uresničiti v slovenski kranjski deželi narodna ravnopravnost.

Prvi smoter bil je nemški stranki le pouk v nemškem jeziku in zato je uvela na štirirazrednicah v prvem razredu za nemški jezik štiri ure, v tretjem še več, v četrtem pa celo sedem ur. Če se toliko časa potraja za nemški pouk, kaj bode potem z drugo vedo? To so zadržki, kateri zadržujejo in uničujejo napredek v ljudski šoli, temu pa je kriva le nemška stranka. Če je kolovodja nemške stranke g. Dežman trdil, da je slovenska stranka nasprotnica železnic, je to pač neosnovano. Kdo se živahneje z vsemi silami poteza za dolensko železnico, nego narodna stranka. Pač pa se sme trditi, da ravno cvet tako zvanega nemškega razumništva je velik neprijatelj železnic, kajti kranjska hranilnica poklicala je iz kroga onih mož, ki delujejo za dolensko železnico, svojega zastopnika, da ne sodeluje več v korist dežele kranjske (klici: Čujte! Čujte!)

Reklo se je tudi, da ostavi nad 50.000 naših rojakov vsako leto deželo in si gre drugam zaslužka iskat in s tem se je nekako reči hotelo: glejte, kako dobro bi bilo, da znajo vsi ti nemški! A najmanjši del teh 50.000 Kranjcev hodi v nemške dežele, kajti 14.000 jih gre na spodnjo Štajersko, 6000 mej slovenske Korošice, v Trst 11.000, na Hrvaško 5000. Kar se tiče opomina g. Luckmanna, naj se ne kaže toliko sovraštva proti Nemštvu, se gosp. Luckmann ni obrnil na pravo adresu. Če tudi slovenski časniki reko tu in tam katero proti Nemcem, vendar ti teh listov ne bero. Pač pa bero dopise nesramnega lažnjivega Ljubljanskega dopisnika v Dunajskih listih (klici: Neue freie Presse!), v katerih se kranjska dežela grdi na nečuten način, kakor bi bila roparska in nje slovenski prebivalci sami tolovaji. (Dobro! Istina!) Deželni glavar odgovarja potem na poslanca Kersnika interpelacijo glede pravnega razmerja mej posestniki gledaliških lož in

kranjsko deželo in izjavi, da se bode o tem navsveti stavili še le v prihodnjem zasedanju, ker je stvar jako zamotana. Potem se seja sklene.

Kmetijska razstava v Krškem.

(Dalje.)

Darila v denarji.

1. 20 gld. Mokronoška kmetijska podružnica, ker je od veliko svojih udov nabrala raznovrstnih pridelkov in jih lepo razložila.
 2. 5 gld. Fr. Kerin pri Sv. Križu za lepo grozdje, okusno obešeno.
 3. 10 gld. Gebauer, učitelj v Tržišah, za pridelke iz svojega lepo urejenega šolskega vrta, čegar načrt je bil tudi razstavljen.
 4. 5 gld. Al. Janež v Krškem za razstavljeni najboljši cviček, jedino razpisano premijo za to vrsto vina.
 5. 10 gld. J. Wasser za izvrstno surovo maslo.
 6. 5 gld. Piletič, čebelar v Stari Vasi pri Št. Jarneji, za med v satovji.
 7. 5 gld. vrtnar graščine Ruperčvrv pri Rudolfovem.
 8. Kapucinski samostan v Krškem za lepo grozdje 5 gld.
 9. Abram, nadučitelj v Kostanjevici, za med v satovji 5 gld.
 10. Ivančič iz Mladevine za izdelovanje ribežnov 5 gld.
 11. Hren J. iz Gorenjega Gradišča pri Toplicah za grozdni mlin 10 gld.
 12. Majhen iz Ribnika za izdelovanje dobrih škafov in brent 5 gld.
- Iz gosp. Lenkovega darila:
13. Rohrman v Dobravski Vasi za poljske in vrtno pridelke 10 gld.
 14. Okoren v Tržišah za ovočje in zeljenjavo 10 gld.
 15. Levičar na Cesti za grozdje 10 gld.

Diplome c. kr. kmetijske družbe:

1. Šušteršič J., župan v Semiči, za ovočje (imel je največja jabolka „funtarice“).
2. Mayfart in drugi v Beči za obilo velikanskih kmetijskih strojev.
3. Planinec Anton v Boštanci za grozdni smukač in vrelo kač.
4. Graščina Klevevž (pl. Jombart) za prav dobro vina, zelenjavo, ovočje in žito.
5. Volčič J., župnik v Šmarjeti, za veliko zbirko ovočja, zelenjave, žita itd., kaj okusno in razločno razstavljena — v podobi piramide.
6. Grof Ervin Auersperg na Turnu za vsestransko razstavo in za velike zasluge pri razstavi.
7. Fran Gregorič v Krškem za izvrstna bela in črna vina.
8. Karol Ženar v Krškem za izborna črnino.
9. Pstross, graščak in c. kr. namestnik v pok., v Ruperčvrvu za raznovrstne lepe pridelke osobito za lan s predivom.
10. Pezdirec J. v Draščah pri Metliki za grozdje in vino.

11. Nemškovaška graščina za mnogo-vrstne kmetijske pridelke.

12. Grivec Fr., kaplan v Leskovci za izvrstna vina. (Konec prih.)

Politični razgled.

Notranje dežele.

V Ljubljani 11. oktobra.

Herbstov predlog, da petakarji dobe volilno pravico pride vendar v **českem** deželnem zboru na vrsto. Odsek za volilno reformo se je izrekel, da se bode o tem predlogu posebej sklepalo, ko je videl, da bode nemška manjšina vsekakor pokopala občno volilno reformo. Na predlog odsekovega predsednika Tonnerja se bodo pri določitvi volilne pravice uštevale tudi izredne priklade. Herbst je izjavil, da je zadovoljen s to določbo. — Klub veleposestnikov deželnega zbora je sklenil, da ne bode glasoval za Kvičale zakon v prvotnej obliki, temveč bode stavil nekatere premene.

Kako so se pod prejšnjo vlado pa tudi pod sedanjo na **Moravskem** ustanovljale nepotrebne nemške šole, kaže slab obisk nemške zgornje realke v Prostojevu. Letos je ustopil v sedmi razred samo 1 (reci jeden!) učenec. Pa tudi v drugih višjih razredih je samo 12 učencev. Ali bi ne bilo uместno, da bi vsaj višje razrede te šole zaprli, ki napravljajo samo stroške.

Konservativci **zgornjeavstrijskega** deželnega zbora so naročili deželnemu odboru, da pregleda ljudske šolske zakone, zlasti kako bi se dalo kaj prihraniti pri stroških za ljudske šole. Deželni zbor je vsprejel neko spremembo §. 15. deželnega zakona s 23. januarja, ki določuje pravno razmerje učiteljev. Kar se tiče učiteljskih plač, je deželni zbor določil, da bodo v občinah spod 2000 znašale 600, v občinah z 2000 do 4000 prebivalci 700 in v večjih občinah 800 gld.

V **spodnjeavstrijskem** deželnem zboru pride danes na vrsto volilna reforma. Ta pa ne bode po predlogih dotičnega odseka nič drugega bistvenega obsegala, kakor da dobe volilno pravico tudi petakarji.

Gališke finančne oblasti dobile so ukaz, da ne smejo tako strogo terjati davkov v krajih, po povodnji poškodovanih, temveč se mora dovoliti plačevanje v obrokih.

Skupna vlada letos ne bode predlagala delegacijam, da bi se zopet ustanovila **cesar Josipova akademija** za izobraževanje vojaških zdravnikov, ker se je ogerska vlada protivila temu, češ, da se pri dotičnih predposvetovanjih ni dosti oziralo na ogersko stališče. Zato bode pa sedaj vojno ministerstvo sklicalo novo enketo, h kateri se bodo sklicali ogerski strokovnjaki, zdravniki in profesorji. Ta enketa se bode sešla še le začetkom prihodnjega leta.

„Wiener Allgemeine Zeitung“ prinesla je članek, kako pomoči **malemu obrtnemu stanu**. Mi se sicer popolnem ne strinjamo z nasveti v tem članku izrečenimi, vendar so nekateri resnega predznanja vredni. Ta list trdi, da niti liberalci niti konservativci neso pravi prijatelji obrtnega stanu. Samo s spričevali o sposobnosti in obrtnimi šolami še malemu obrtniku nikakor ni pomagano. Glavna stvar, katera mu primanjkuje, je denar. In tega bi morali zahtevati od države. Zdaj je začela pešati nekatera leta sem sladorna industrija. Zaradi tega pa fabrikanti neso mislili na nobeno zboljšanje pouka v sladorni industriji in na nobena spričevala sposobnosti. Temveč zahtevali so, da jim država pomore z denarjem, in sicer naj jim 11 milijonov posodi, 15 milijonov pa v teku treh let kar podari. Če država pomaga z denarjem bogatim fabrikantom, zakaj bi pa malim obrtnikom ne! Tudi tem bi bilo s 15 milijoni dosti pomagano.

španjskega belca po Dunajskem Ringu sredi svojega idealnega sveta, sredi slavnostne hoje. Ta slavnostna hoja bila je izraz udanosti do Najvišje dvojice v naši avstrijski domovini, ali komaj se je pričela, že je množico prevzel njen čar in vse oči bile so le uprte v črno oblečenega viteza na belci, vse burno pozdravljanje je veljalo tistemu, ki je to slavnostno hojo zamislil, in občinstvo postavil pred stvari, o katerih popreje niti sanjalo nikdar ni. Vse, kar je blaženi umetelnik vedel in znal, ves umeteljniški prekrasni svet bil je sedaj občinstvu odprt, zato pa je Makart doživel veličastne trenutke, najslajše v svojem življenji, ko ga je občinstvo v pričo najvišjih cesarskih oseb obsipalo s svojo hvalo, s svojim udanim občudovanjem! ... In tudi danes je bila slavnostna hoja mej udanim, neštetim ljudstvom. Razlika je le ta, da je bila to mrtvaška hoja, da so črnega viteza, ležečega, nesli črni možje in da so bile množice v tiho žalost potopljene ... Ali leta 1879. nesel je črnega viteza isker belec in Dunajsko glasno veselje je od srca okoli njega donelo ... Globoka razlika!

Dunajski svet je Makarta ljubil, to je sedaj jasno. Osmrtnice, stoteri venci, neštete sožalnice, prizori ob odprti rakvi, spreved, pogreb, prizori na

grobu: vse to kaže, da je smrt Dunaji iztrgala jednega izmed njegovih prvih ljubljencev! Opazovalec dobil je te dni misel, da je bil Makart tisti golob, ki si je smel zrno poiskati mej ustnicama najodličnejše dame, a da si je bil tudi spoštovanja varen pri nizkem prostaku, ki Makarta ni poznal, a je videl njegovo najlepšo sliko, „slavnostno hojo“ njegovo.

Celo umeteljniška kritika še sedaj uklanja svojo ponosno glavo, ni si še položiti upala svoje merilo na dela Hansa Makarta.

Dvojna izguba se pozna za Makartom, ker je odišel. Jedna in to je umeteljniška zadeva Avstrijo in Dunaj, druga pa se bode poznala v Dunajskem družabnem življenji. On je bil, ki je veselje in lepoto širil v kroge tega velikega mesta. Ravnal se je po slikarskem poklici, kakor si ga je sam on mislil ter izrazil. Makart je slikal za življenje. A kar mu je doneslo umeteljniško delovanje, veliko tega je zlasti prejšnja leta potrosil, da je svet okoli sebe zbiral in zabaval. Sam je bil molčeč in boječ, a brez družbe ni mogel biti. Njegova delavnica je dobila tako ime, da je vsak vanjo silil, kdor je hotel svetu biti duhovit in lep. V tej delavnici je Makart potrosil velike vsote, da je delal znanstvo mej

aristokracijo, diplomacijo, „haute finance-o“ pa mej pisatelji in umetelniki. Napravljaj jim je zatorej lepe večere, polne umeteljniškega užitka. Sedaj se jim je prikazal oblečen kot Rubens, sedaj kot Rembrandt, ta pot je ukazal, da imajo gostje priti v poluklasični modi, drugi pot je zopet priredil španjske večere s Fandago-plesi in Estudiantina-serenadami. Višja umeteljniška šola je bila take večere pri Makartu. Kmalu so njegovi nauki prikazali se tudi v življenji, v modi in v umeteljniški obrtnosti. Prišlo je tako, da ni bilo nič več nič vredno, kar je zavrgel bil Makart, kar je on smatral bil za neukusno in neharmonično gledé barve. Njegov dekorativni talent je ustvaril damam klobuke, po njem imenovane, s širokimi okraji, z valovitimi peresi in z bukjem od posušenih travic in palmčnih listov. S svojo umetelnostjo je torej Makart segel v življenje, katero je hotel okrasiti in s stvaritvami svojega vedno snujočega duha razveseljati.

O umeteljniškem pomenu Makartove sijajne prikazni pa bode soditi mogel bodoči svet, prihodnji ukus. Pozneje se bode odločilo, je-li ima Makartovo slikarstvo toliko moči v sebi, da se obdrži. Kajti razviti se je koloritu težko še nadalje, ker mu je umrl slikar vzel vse, kar ga še nadalje priporočati

Adresni načrt **ogerske** gospodake zbornice je le kratek odgovor na prestolni govor. Koncem pa izreka, da je zbornica zadovoljna, da se preustroji, če bode le ohranila svojo nezavisnost od vlade. — Adresni načrt zmerne opozicije izraža tudi svojo zadovoljnost, da se bode preustrojila gospodska zbornica, poleg tega pa kaže na razne nepravilnosti pri volitvah ter izraža nado, da se bode pri sklepanju prihodnje carinske zveze z Avstrijo bolj gledalo na ogerske koristi.

Vnanje države.

Bolgarsko pehoto bodo baje reorganizovali. Sedanja razdelitev v „družine“ se bode opustila in peštvo se bode razdelilo v 8 polkov po 3 bataljone. Njiza poveljniška mesta, kakor poveljništva stotnij se bodo povsem dala bolgarskim častnikom, poveljništva polkov pa bodo prevzeli ruski častniki.

Grška zbornica se bo sklicala na 8. dan novembra.

Angleška banka je povišala obresti s 2% na 3%. Obresti ostanejo tedaj še vedno nizke, kar kaže, da v Angliji denarja ne manjka.

Dopisi.

Iz Ptuj 10. oktobra. [Izv. dop.] (Govor g. dra. Gregoriča, predsednika Ptujске narodne Čitalnice pri praznovanju dvadesetletnice, 5. okt. 1884.) Bilo je 5. septembra 1864., ko se je odpranje narodne Čitalnice v Ptuj slovesno praznovalo. Že 23. julija 1863 so narodni možje Ptujскеga okraja v shodu, za to sklicanem ustanovitve narodne Čitalnice sklenili, in ko so se potem pravila uradno potrdila, se je Čitalnica 23. junija 1864 faktično odprla. — Omenjena sijajnost je bila velikanska, nad 1000 ljudi se je te udeležilo, okoli 60 pevcev se je zbralo; ti so pri slovesni maši v mestnej cerkvi pod vodstvom g. Miklosiča prvokrat slovensko mašo zapeli; na večer okoli 9. ure je oddelek teh pevcev mestnemu županu in šefu političnega urada podoknico zapel; — ne vem, ali bi jim, danes po pretečenih 20 letih ti gospodje za tako prijaznost hvale vedeli. Došle goste je za svečanost najeta Mariborska godba od kolodvora po mestu spremljevala; — tudi kaj takega se danes ne bi smelo več zgoditi.

Takrat je štela Čitalnica množino meščanov mej svoje ude, kateri njej sedaj pri priliki bakljad „pereat“ kličejo — Časi so se spremenili. — Mej gosti so bili predsedniki čitalnic v Mariboru, v Celju in Slov. Bistrici; prvi dve še svetiti, zadnjo je osat zadušil. — Leta 1860 in naprej so bile za slovenski narod jako znamenite; kakor da bi duh božji narod navdahnul, vse se je začelo gibati; na jedne strani so se čitalnice ustanovljale, na druge strani so se tabori snovali; bil je splošen prerod slovenskega naroda. Kaj je bilo temu krivo? svoboda, katera se nam je po ustavi podelila! — Na Nemškem se je to gibanje že leta 1831 začelo; snovala so se vsakovrstna društva, pevska, telovadska, strelska z mirovnimi programi; ali ti so se v velikih shodih shajali, in so tisto idejo pospeševali, katera se je leta 1870 uresničila: zjedinenje Nemčijo! — Slovenci so še spali, trebalo je 8 ur hoda, kakor Stanko Vraz toži, predno se je narod-rodnjak z narodnjakom sešel. — Leta 1860 je

more. Vse drugo je bilo Makartu stranska stvar, a poglavitno mu je bila barva, sijajna barva. Učencev svojih nema Makart. Njegov talent se ne dá prenesti na druge; a tisti, ki bi ga hoteli posnemati, bili bi v večni nevarnosti, da jim barve postanejo smešne in grozne.

Makartova umetelnost je najbrže umrla z njim. Morebiti je že bila mrtva, ko je njen mojster še živ bil, kajti nad samega sebe bi se Makart težko še kedaj povzpел.

Vender pa je kraljevski svet Makartove umetelnosti sijal daleč po umeteljniškem oboku vsega sveta in oznanjal je mogočnost ter slavo avstrijske umetelnosti. Najbolje pa je iskra Makartova prešinjala domače avstrijske umetelnike. Genijalni prikazni se nihče ni mogel skriti: vsa naša umetelnost postala je po Makartu veselejša in krasnejša.

Ugasnil je Hans Makart, ko je ravno dospel bil na vrhunec svojega umeteljniškega oboka; bil je ravno v polni svetlobi, ko je zginol. V polni svetlobi ga vidimo mi, a tudi naši potomci, še tako pozni, ga bodo sledili in čudili se mu.

Hans Makart je sedaj v grobu. Genij je bil, a genijev je malo. Avstriji in Dunaju je Makart umrl, kdaj se jima drugi porodi?

Danilo.

tudi nam zarja napočila. — Narodnim čitalnicam se v novejšem času rado očita, da politiko tirajo, da so tako rekoč središče vsemu našemu politikanstvu. To je krivo, in izvira iz zlobnosti ali nevednosti. Zraven polja politike je še drugo, in za prerod naroda važnejše polje, — to je socialno polje, na tem polju se da za naš narod vspešneje delovati, kakor na polzskem polju politike. Tega mirovnega programa se je naša Čitalnica zmiraj držala, in je vedno cvetela. — Ko so se vender okoliščine tako poostrele, da je prišla Čitalnica v nevarnost izpod strehe nemškega hišnega gospodarja na vedro postavljena biti, se je leta 1882. misel rodila, svojo hišo si omisliti, „Narodni dom“ si postaviti. Ta misel se je z navdušenjem vsprejela, in v osmih dneh je bil food zagotovljen, in tudi že hiša za 11 500 gld. kupljena. Takrat smo videli, na čem da Slovenci že smo, ako ravno je to velik denar, ali požrtovalnost narodnjakov je bila še večja, in kjer se je potrkalo, tam se je odprlo, in vsak je rado-darno po svoji moči doprinesel k nakupu „Narodnega doma“. — Ptujška Čitalnica pa sedaj ni več navadno društvo, Ptujška Čitalnica je sedaj naroden zavod, v katerem se vse slovensko življenje združuje! Čitalnica je svoj program tako popolnila, da si je osnovala pevski moški in mešani zbor, kateri pri veselicah s sijajnim uspehom deluje, Čitalnica si je osnovala za naš mladi naraščaj pevsko in muzično šolo, katero izvrstno napreduje. Čitalnica pa ni pozabila na našega kmeta, in v prostorih „Narodnega doma“ se je februarja t. l. odprla posojilnica, katera je že marsikatega oderuških rok rešila. — Kakor se zjutraj človeško oko ozira proti izhajajočemu solncu, katero vse razsvetljuje, vse ogreva, tako naj bo vsa naša pozornost obrnena na ta naroden zavod, on naj bo naš ponos, naš biser, skrbimo za to, da bode vedno lepše svetil, in svoje oživljajoče žarke metal v skrajno bajto slovenskega oratarja in ga k narodni zavednosti budil. Komu pa se moramo za to vse zahvaliti? Nikomur drugemu, kakor našemu obče priljubljenemu, pravičnemu vladarju, presvitlemu cesarju Fran-u Josip-u; zakličimo mu iz hvaležnega srca trikrat: „Živio“!

Domače stvari.

— (Iz Ptuj) se nam 11. t. m. piše: Na tukajšnji nižji gimnaziji poučuje telovadbo, odkar je odšel g. prof. Hubad, uradnik tukajšnje c. kr. davkarije. Dvomimo, da bi ta posel pristojal c. kr. uradniku, kajti iz tega bi se dalo sklepati, da ima mož v uradu premalo posla. Čudno pa se nam sploh zdi, da je ta mož omenjeno precej dobro plačano (v primeri s poslom) službo dobil, ko je za njo prosil tudi izpitan učitelj. Nemštvo povsodi „vleče“ in je tudi pri tej priliki „vleklo“. Vidi se, da je nastopila era Tirolca Tschaneta.

— (Gavro Grünhut,) urednik „Hrvatske Vile“ in „Biča“ se je 19. decembra l. l. branil, ostaviti deželnozborsko galerijo in morali so ga odpeljati siloma. Včeraj obsodili so ga zaradi tega „izgreda“ oziroma zaradi javnega nasilstva na trimesečno ječo, poostreno s postom vsaki mesec.

— (Slovensko delavsko pevsko društvo „Slavec“), priredi jutri v nedeljo 12. t. m. v hotelu „pri Tavčarji“ pevski večer z mnogovrstnim programom. Rediteljema tega večera sta gg. Šturm ml. in Dekval. Začetek ob 1/2 8. uri zvečer. Ob enem se č. gosp. pevci opozarjajo polnoštevilno udeležiti se pevske vaje, katera bode jutri točno ob 2. uri popoldne v društveni sobi odbor.

— (Na Igu) bila je v 6. dan t. m. volitev v glavni odbor za obdelovanje barja. Izvoljeni so gg: M. Peruci iz Lip, V. Ogorelec s Škofelje in A. Minati s Studenca. (Obširen dopis prihodnjič. Uredn.)

— (Od Velike Nedelje) se nam piše v 10. dan t. m. Zelo ugodno vreme za vinograde meseca septembra kakor tudi sedaj nas z veseljem upanjem napolnuje, da dobimo letos izvrstno vinsko kapljico, ter vabimo gospode vinske kupce, naj pridejo po naše slavno znano štajersko vino Ormuške in Velikonedeljske okolice. — Štertinkjak se bode dobival za 80 do 100 gld.

— (Ta t v n e.) Postopača Josipa Oblaka, Ljubljana prijela je včeraj policija, ker je včeraj zjutraj ukradl na Fužinah več obleke, na Poljanah pri Pavšku mnogo perila, pri Devici Mariji v Polji mnogo perila in vrečo krompirja. Izročili so ga deželni sodniji. — Včeraj je ukradl tat neki ženski prodajalki popolnem nove čevlje ter jo popihal. Na Glincah došel ga je mestni detektiv, ko je ravno v

žganjariji „ta kratkega“ cikal. Spoznali so v njem znanega tatu, ki je bil še le pred kratkim iz dveletne ječe na Gradu izpuščen, kamor se bode tedaj zopet povrnil.

— (V Trstu) bila je preteklo nedeljo tako silna burja na morji, da se je mnogo čolnov, posebno Čozotskih potopilo. Sedem utopljenecv splavilo je morje na obal.

— (Razpisana) je služba okrajnega rano-celnika v Cerknici. Letna plača 500 gold. iz okrajne blagajnice, 100 gold. pa iz blagajnice Cerkniske žobčine Prošnje do 22. t. m. na c. kr. okr. glavarstvo v Logatci.

Narodne-gospodarske stvari.

Dra. Vošniaka govor

v deželnem zboru o agrarnih razmerah.

(Dalje.)

Nasledek je bilo veliko zadolženje kmetov tako, da so države že pred 30 leti začele sklepati o zakonih, po katerih se je omejila lastninska pravica. In ravno po teh zakonih se v Ameriki kmetijstvo izvrstno razvija, ker ima zadosti personalnega kredita in mu ni treba iskati si hipotekarnega. Pri nas so tudi nekako enake razmere, kajti pridni in varni kmet ima kredit, zapravljevec ga pa nema nikjer. Tedaj ne vidim nobene nevarnosti, ko bi se z zakonom omejila lastninska pravica in obligatno upe-ljala naprava kmetijskih domov. Sicer bo pa čas o tem govoriti takrat, kadar bo državni zbor sklenil dotični zakon, in bodo deželni zbori imeli pravico sklepati zakone o kmetijskih domovih.

Končno mi je še odgovoriti g. Deschmannu, kateri je zopet zajahal svoje staro nemčursko kljuso in zopet trdil, da bo naše kmetijstvo le z nemščino v boljše materijelno stanje prišlo. Smešno je že to nemškutarenje o vsaki priliki, ko pač vsak pameten človek uvidi, da niti nemščina, niti slovenščina sama ne bo rešila kmetijstva od propada. Stara resnica pa je, da se vsak narod more razvijati le na podlagi svojega jezika. Sicer pa vidimo ravno v krajih, kjer so čisti Nemci, kako se jim slaba godi; vidimo pa tudi v krajih, kjer so zavedni Slovenci kakor v Ljutomerskem in Radgonskem kraju, v Savinjski dolini, da se jim ravno tako slabo ne godi. Tudi na Kranjskem nahajamo kraje, kakor Ljubljanska okolica, cela Gorenjska, kjer so razmere še dovolj dobre, ter spoznamo, da narodnost sama nema s tem vprašanjem nič opraviti. Kaj tacega more trditi le človek, ki je tako zagrizen v narodnostnem vprašanju, kakor gosp. Deschmann, kateri povsod in v vsako vprašanje narodnost za lase privleče. Niti v poročilu deželnega odbora, niti v enketi ni bilo o tem govora, čemu tedaj tukaj reči trditi, o katerih je gotovo sam gosp. Deschmann prepričan, da nemajo s kmetijskim vprašanjem v prvi vrsti nič opraviti?

Gospod Deschmann očita tudi, da se žganje-pitje po deželi silno razširja. Jaz pa trdim, da tudi v tem oziru mi Slovenci nismo najbolj nesrečni, ker, ako se ozremo po družih deželah, vidimo, da se nikjer žganje-pitje ni tako razširilo, kakor ravno v germanskih deželah. Tam so, ko mi na kako postavbo še mislili nismo, morali postavbe narediti in še se ne morejo ogniti strašnemu žganje-pitju. V Berlinu, kateri je vender središče nemške kulture, in kjer živi čez 1 milijon ljudi, je 11.000 krčem, kjer se žganje toči. V zadnjih letih so žganjarije jako narastle, leta 1860 je bilo 3337 tacih krčem, in je na 136 ljudi bila jedna žganjarija, leta 1880 je pa bila že jedna žganjarija na 100 ljudi. Meni ni znano, da bi bila pri nas na Kranjskem kje na 100 ljudi 1 žganjarija. Prosim, da smem iz necega poročila par stavkov brati, in sicer nemški, da bo gosp. Deschmann bolje razumel. (Smeš na levi. — Bese.)

„In Preussen hat sich von 1869 bis 1877 die Zahl der Schänken um 67% vermehrt, in Meklen-burg um 95%, in den kleinen Bundesstaaten um 109%, in Sachsen-Weimar um 126%.“

Tam sta vender živela Schiller in Göthe, in najlepše proizvode nemške kulture spisala; tedaj je jasno, da narodnost nema s tem vprašanjem nič opraviti.

(Dalje prih.)

Bratje Sokoli!

Podpisani odbor uljudno vabi gospode telovadce in vse prijatelje telovadbe na redno obiskovanje

začetnih vaj telovadbe,

katero se pričnó v torek 14. dan t. m. ter nadaljujejo vsak torek, četrtek in petek točno ob 8. uri zvečer v realninej telovadnici.

Na zdravje!

Odbor „Sokola“.

Poslano.

Pekovskim mojstrom!

Radovednim pekovskim mojstrom, kateri se upirajo na mestni magistrat zaradi prodaje kruha pred rotovžem, naj bode rešitev: Kdor neče kruha tam prodajati, naj ga ima doma.

(638)

